

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

یادداشت هفتگی

سیاست‌گذاری اقتصاد و توسعه کشاورزی و روستایی

سال ۱ / شماره ۴ / ۱۳۹۹

۱۳۹۹/۰۸/۱۰

مطالب این شماره

برنامه تهاجر کالا، کشاورزی قراردادی
فراسرزمینی و تامین کالاهای اساسی ۲
تهیه و تحلیل: احسان رجبی

کاهش اشتغال بخش کشاورزی در تابستان
۱۳۹۹ نسبت به فصل مشابه ۳
تهیه و تحلیل: کوهسار خالدی

شرحی بر مطلب مندرج در شماره ۲ یادداشت
هفتگی تاریخ ۱۳۹۹/۷/۱۹ در خصوص آزادسازی
صادرات گوشت قرمز ۴
تحلیل: مهدی کاظم نژاد

این موسسه با کمال احترام و سپاس، بذیرای نظرات ارزشمند
خوانندگان این اثر می‌باشد

تلفن: ۴۲۹۱۶۰۰۰ نمابر: ۸۸۹۶۶۶۰ صندوق پستی: ۱۵۱۵-۱۵۸۱۵
کدپستی: ۳۷۳۱۳-۱۵۹۸۶

E-mail: aperi@agri-peri.ac.ir
<http://www.agri-peri.ac.ir>

عنوان خبر: برنامه تهاتر کالا، کشاورزی قراردادی فراسرزمینی و تامین کالاهای اساسی^۱

تهیه و تحلیل: احسان رجبی

کد: PN-AFP-13990810-(8)

تاریخ انتشار: ۱۳۹۹/۰۸/۰۵

خلاصه متن خبر: رئیس کل بانک مرکزی در نشست مشترک با وزرای صمت، نفت و جهاد کشاورزی اعلام کرد که طبق تجربیات، تهاتر به عنوان یکی از بهترین روش‌ها می‌تواند برای تأمین ارز مورد نیاز کالاهای اساسی در شرایطی که مبادله کلاسبک ارز بدلیل تحریم‌ها با اختلال مواجه است، به کار رود. ایران، تجربه تهاتر صادرات مواد معدنی را داراست و تسری موضوع به حوزه نفت، می‌تواند تحول مهمی در این زمینه ایجاد نماید. ایجاد یک پنجره واحد برای تسریع اقدامات و کاهش زمان و رفت و آمد بین دستگاه‌ها، توسط وزیر نفت نیز پیشنهاد شده است. برنامه فعلی برای تهاتر کالا در ابعاد بزرگ و در دو مرحله، تامین کالاهای اساسی و کالاهای ضروری و مواد اولیه مورد نیاز واحدهای تولیدی پیشنهاد شده است.

تحلیل و پیشنهاد سیاستی: برپایه گزارش مرکز آمار و فناوری اطلاعات وزارت جهاد کشاورزی در پنج ماهه نخست سال ۱۳۹۹، صادرات محصولات کشاورزی و صنایع غذایی به ارزش ۲/۱ میلیارد دلار، ۱۹/۵ درصد از کل ارزش صادرات غیرنفتی کشور را به خود اختصاص داده است. در همین دوره زمانی نیز، واردات محصولات کشاورزی و صنایع غذایی نیز با رقم ۴/۱۲ میلیارد دلار، ۳۰ درصد کل واردات کشور را به خود اختصاص داده است. به عبارت دیگر در ۵ ماهه نخست سال ۱۳۹۹، بخش کشاورزی با کسری تجاری معادل ۲/۰۲ میلیارد دلار مواجه بوده است. این در حالی است که کل کسری تجاری سال ۱۳۹۸ بخش کشاورزی و غذایی برابر ۶/۸ میلیارد دلار بوده است. بنابراین بیش بینی می‌شود که بخش کشاورزی و منابع طبیعی با کسری تجاری معادل ۴ میلیارد دلار روبرو خواهد بود. ضریب بالای وابستگی به واردات خوراک دام و طیور، کسری تراز تجاری بخش را تشدید خواهد کرد. یکی از راهکارهای پیشنهادی برای کاهش فشار بر منابع ارزی انجام واردات بخش کشاورزی، استفاده از ظرفیت تهاتر است. با هدف استفاده از راهکار تهاتر صادرات با واردات بخش کشاورزی، پیشنهادهای سیاستی زیر ارائه می‌شود:

۱. طی فرآیندی صادرکننده دارای اهلیت و خوشنام، با انعقاد قرارداد با طرف‌های خارجی مستقر در مقصد صادراتی (عراق، امارات، افغانستان و ترکیه) پیشنهاد کشت فراسرزمینی محصولات اساسی عمده وارداتی بخش کشاورزی (ذرت دامی، گندم، برنج، دانه سویا) در سایر کشورها را نموده و با تهاتر وجوه حاصل از صادرات کالاها، بهای کالای وارداتی را پرداخت و پس از واردات کالاها و نهاده‌ها با نظارت وزارت جهاد کشاورزی به ذینفعان و صنایع مرتبط توزیع می‌نماید. این سازوکار، مرتفع کننده تعهدات ارزی صادرکننده، تامین مستمر کالاهای اساسی مورد نیاز بخش، توسط بخش خصوصی با حداقل دخالت دولت و دور زدن تحریم‌ها و انجام مبادلات ارزی مبتنی بر دلار خواهد شد.

۲. همکاری رایزن‌های اقتصادی وزارت امور خارجه، اتاق‌های بازرگانی مشترک با کشورهای مقصد صادراتی و وارداتی و اتحادیه‌ها و تشکلهای و انجمن‌های تخصصی برای تهیه لیست و بررسی شرایط طرف‌های خارجی واجد شرایط در کشاورزی قراردادی فراسرزمینی برای کاهش ریسک‌های عملیاتی، فنی و ایجاد پشتوانه قوی تجاری ناشی از تهاتر صادرات با واردات ضروری است.

۳. وزارت جهاد کشاورزی چه از مسیر تامین ارز از محل صادرات کالاهای کشاورزی چه منابع ارزی وزارت نفت حاصل از صادرات نفت و مشتقات آن مسئولیت اولویت‌بندی تخصیص ارز به طرف‌های واردکننده کالاهای اساسی و نهاده‌های دامی، نظارتی دقیق بر فرآیند تخلیه، ترخیص و توزیع بین بهره‌برداران (به ویژه دام و طیور) و تولید و فروش محصولات می‌نماید. این موضوع، با ایجاد تبادل اطلاعات و آمار بین سامانه‌های گمرک (سامانه جامع امور گمرکی)، بازارگاه فراهم می‌شود.

۴. تسهیل فرآیند «صادرات در مقابل واردات کشاورزی» در وزارت جهاد کشاورزی از طریق شناسایی صادرکنندگان، ایجاد ضوابط شفاف و کارآمد برای ایجاد انگیزه در صادرکنندگان بخش برای تامین نهاده‌های و کالاهای اساسی کشاورزی ضروری است. فراهم کردن، تمدید زمان مهلت رسیدگی به پرونده‌های رفع تعهد ارزی صادرکنندگان محصولات کشاورزی در سنوات قبل و معافیت از عوارض صادرات یکی از مشوق‌های صادراتی برای صادرکنندگان مجری کشاورزی قراردادی فراسرزمینی خواهد بود.

^۱ <https://www.iribnews.ir/00C3pg>

کشاورزی، موضوع دیگری است که می‌تواند اشتغال بخش کشاورزی را متاثر کرده باشد.

با توجه به نقش تقاضا، سرمایه‌گذاری و تسهیلات در ایجاد اشتغال، موارد ذیل پیشنهاد می‌شود:

- حمایت همه جانبه از واحدهای کشاورزی کوچک و متوسط کشاورزی به شکل امهال وام‌ها، اعطای تسهیلات در گردش ارزان و ....
- تقویت تقاضای نهایی محصولات کشاورزی از طریق توسعه صادرات و تقویت تقاضای داخلی خانوارها.
- افزایش سرمایه‌گذاری کشاورزی به صورت ویژه (تخصیص منابع مالی خاص از صندوق توسعه ملی).
- شناسایی چالش‌های اشتغال کشاورزی در شرایط کرونایی و اتخاذ سیاست‌های متناسب در سطح ملی و بخشی.

عنوان خبر: کاهش اشتغال بخش کشاورزی در تابستان ۱۳۹۹

نسبت به فصل مشابه سال قبل

تهیه و تحلیل: کوهسار خالدی

کد: PN-AFP-13990810-(9)

تاریخ انتشار: ۱۳۹۹/۰۸/۰۶

خلاصه متن خبر: جمعیت شاغلان ۱۵ ساله و بیشتر در فصل تابستان، ۲۳ میلیون و ۵۴۲ هزار نفر بوده که نسبت به فصل مشابه سال قبل تقریباً یک میلیون و دویست و ده هزار نفر کاهش داشته است. بررسی اشتغال در بخش‌های عمده فعالیت اقتصادی نشان می‌دهد که بخش خدمات با ۴۸/۱ درصد بیشترین سهم اشتغال را به خود اختصاص داده است. در مراتب بعدی، بخش‌های صنعت با ۳۳/۴ و کشاورزی با ۱۸/۵ درصد قرار دارند. سهم شاغلان بخش کشاورزی در تابستان ۱۳۹۹ نسبت به فصل مشابه سال قبل، ۰/۵ درصد و سهم شاغلان بخش خدمات ۱ درصد کاهش و سهم شاغلان بخش صنعت ۱/۴ درصد افزایش داشته است. در تابستان ۱۳۹۹ نسبت به تابستان سال ۱۳۹۸، افزایش ۰/۱ درصد اشتغال کشاورزی در نقاط شهری و کاهش ۱/۱ درصد اشتغال کشاورزی در نقاط روستایی روی داده است (چکیده نتایج طرح آمارگیری نیروی کار، تابستان ۱۳۹۹).

تحلیل و پیشنهاد سیاستی: بخش کشاورزی ایران، همانند سایر

بخش‌های اقتصادی در تابستان سال ۱۳۹۹ تحت تاثیر دو عامل برونزا یعنی تداوم تحریم‌های اقتصادی و شیوع بیماری کووید-۱۹ قرار گرفته است. کاهش میزان اشتغال کشور از جمله اشتغال بخش کشاورزی در نتیجه دو عامل مزبور بویژه بیماری کووید-۱۹، قابل انتظار بوده است. بدیهی است که کاهش اشتغال برخی از فعالیت‌های اقتصادی کشاورزی در تابستان ۱۳۹۹، حاصل نهایی تقابل عوامل موجود در دو سمت عرضه و تقاضای اقتصاد کلان و بخش می‌باشد. کاهش سرمایه‌گذاری در سال‌های اخیر به عنوان یکی از عوامل اصلی حفظ و توسعه اشتغال کشاورزی، موضوع مهمی است که نباید در کاهش اشتغال کشاورزی نادیده گرفته شود. رکود حاکم بر سایر بخش‌های اقتصادی در فصول زمستان ۱۳۹۸ و بهار ۱۳۹۹ و تداوم آن در تابستان ۱۳۹۹ به عنوان طرف تقاضای بخشی از محصولات خام و فرآوری شده محصولات

عنوان خبر: شرحی بر مطلب مندرج در شماره ۲ یادداشت هفتگی تاریخ ۱۳۹۹/۷/۱۹ درخصوص آزادسازی صادرات گوشت قرمز

تحلیل: مهدی کاظم‌نژاد

کد: PN-AFP-13990810-(10)

تاریخ انتشار: ۱۳۹۹/۰۸/۰۷

درخصوص مطلب منتشرشده در شماره ۲ یادداشت هفتگی با موضوع آزادسازی گوشت قرمز، به نظر می‌رسد نتیجه‌گیری و راهکار ارائه شده پیرامون صادرات دام زنده و مواد پروتئینی نیازمند بازنگری است. در این راستا آنچه که در شرایط فعلی کشور حائز اهمیت است توجه به مسائل ارزآوری و حفظ بازارهای هدف می‌باشد که لازم است حداقل بعنوان یک استراتژی میان مدت در کشور به آن توجه نمود. در گزارش مذکور به نحوی جمع‌بندی شده که بواسطه تنظیم بازار، محدودیت‌هایی برای صادرات تأکید شده است که با عنایت به بند قبلی اشاره شده در شرایط فعلی تأکید بر محدودیت صادرات به این واسطه به صلاح نمی‌باشد. پیشنهاد می‌گردد در شرایط فعلی از شیوه تلفیقی به منظور حمایت توانان مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان به شرح زیر استفاده گردد:

- به منظور استمرار صادرات و حفظ بازارهای هدف، از این گروه صادرکنندگان به اندازه میزان اثرگذاری ارز ترجیحی در قیمت تمام شده محصول، عوارض صادراتی اخذ گردد.
- همزمان از محل درآمد فوق‌الذکر و یا سایر درآمدها به مصرف‌کنندگان این گروه از محصولات یارانه مستقیم پرداخت گردد.

تهران - بلوار کریمخان زند - انتهای خیابان شهید عضدی (آبان) جنوبی - خیابان رودسر - پلاک ۵
تلفن: ۴۲۹۱۶۰۰۰ نمابر: ۸۸۹۶۶۶۰ صندوق پستی: ۱۵۱۵-۱۵۸۱۵ کدپستی: ۳۷۳۱۳-۱۵۹۸۶

E-mail: aperi@agri-peri.ac.ir

ECE: ece.aperi@agri-peri.ac.ir

<http://www.agri-peri.ac.ir>